ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹՎԱԿԱՆ — 17 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ—ՆՅՈՒ ՅՈՐՔ—ՇԱԲԱԹ—Թիւ—2722

Ե.—Տ.—29—ՍԵՊՏԕԵՄԲԵՐ—1880

ԳԱՅՄԱՆ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէճ.
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 »
» » Գաւառաց » 6 »
Օտար երկիրներու » 24/2 Լիրա

Մանուցման սակը մէկ անգամի համար 3 գրուշ, երկու անգամի համար 2 գրուշ է. աւելի անգամներու համար պատ սակարկութիւն կը լինի։

Մէն մի թիւ 40 փարա արժէ։

ԱՐԱՐԱՏ

ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՆԱՊԱՀԱԶՕՐԵԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՅՄԱՆ

Դուրս գնացած լրագրաց մասին ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Լրագրաց վերադարձեալ նամակ կամ օր և իցէ գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղի, Պ. Ալամիրա Սանասարեանց Ճատաէի թիւ 198։ Նորս խան։

Մասիսի գրասենեակը։

Ճանրաց ծախքը չմարուած նամակ չընդունիր։

Զտպուած նամակ, յայտնած, եւ եւն չեն տպուիր։

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆՈՊՈԼԻՍ 17 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բաղդատ 27 սեպտ.

Հաստատուած է թէ տէրութեանց միացեալ նաւատորմին ճանրայ եղնելը շրջեքշարթի առաւ (այս առաւ) թողուած է։

Լոնտրա 27 սեպտ.

Լորտ Մաունթմորրի (Խալանիոյ մէջ) սպանութիւնն Անգղիոյ հասարակային կարծիքն աղղուսպէս յուզեց։

Անգղիական կառավարութիւնն Խալանիոյ նկատմամբ խիստ միջոցներ ձեռք առնու կը պատրաստուի։

Այս առաւօտ հասած հեռագիր

Բաղդատ 27 սեպտ.

Գարատաղի արտաքին գործոց նախարարը Սէյտաւ Ծովասլեան կոմսութեան կանչուելով, ներկայ գտնուեցաւ նաւատորմոյ հրամատարներուն վերջին խորհրդակցութեան։

Լոնտրա 28 սեպտ.

Տուլչինեայի դէմ գործողութիւնք յետաձգեցան, որովհետեւ Թուրքիոյ ընդդիմութիւնն և Գարատաղի ընթացից փոփոխումն, որ կ'ուզէ Եւրոպան միակ թողել Ալպանիացւոց և Թրքաց դէմ կռուելու գործին մէջ, տէրութեանց միջև նոր բանակցութիւններ հարկաւոր ըրին։

Բաղդատ 28 սեպտ.

Սկսած նոր բանակցութեանց վրայ, կը կարծուի թէ միացեալ նաւատորմին գործողութիւններն առ նուազն 10 աւուր համար յետաձգուած են։

Լոնտրա 28 սեպտ.

Անգլ. Ֆոնտ.	97 13/16
Օտար. »	9 3/8
Փոխ. 1865	10
» 1869	9 3/4
» 1871	69 5/8
» 1872	17
» 1873	9 3/8
» 1877	82 1/3
Պանք Օթոման	9 7/8
Ռուս. փոխ. 73ի	88 7/8
Եգիպտ. միացեալ	63 1/8
» արտաքին	92 1/2
Տայրա Սանիէ	70 1/4
Փոխ. Ռաշիլա	93 3/4

Փարիզ 28 սեպտ.

Օտար. Ֆոնտ.		9,40
» Կրիսֆուլի		28,
Պանք Օթոման		495,
Դպրոց »	5 0/0	119.70
» »	3 0/0	Նոր 85,27 1/2

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Տէրութեանց դեսպանները, Գարատաղի խնդրոյն նկատմամբ իրենց վերջին հաւաքական ծանուցագրոյն մէջ, զոր Պ. Թէսիգ Վսեմ. Ասիմ փաշայի ներկայեց, կը յայտարարեն ի մէջ այլոց.

1.— Թէ Տուլչինեայի յանձնուելն ետքն իսկ, նաւային ցոյցը տեղի պիտի ունենայ, զի տէրութիւնք հաստատապէս որոշած են զայս։

2.— Թէ թողուելիք տեղերու Իսլամաց իրաւունքները Պէրլինի դաշնագրով ապահովեալ են։

3.— Թէ տէրութիւնք Շ. քառասնից լճին Արեւելեան կողմն իրաց վիճակին պահպանութիւնը չեն ընդունիր, այլ իրենց նախկին որոշումը կը հաստատեն։

4.— Թէ անգամ մը Տուլչինեայ պահանջեալ պայմանաց մէջ թողուելէ յետոյ, Գարատաղի համար Գանէն ուրիշ հողային զոհողութիւն չպիտի պահանջեն։

Հաւաքական ծանուցագիրը կը վերջանայ յայտարարելով թէ տէրութիւնք Բ. Դրան վրայ կը թողուն դիմադրութեան մը հետեւանաց պատասխանատուութիւնն։

Վաղքի սաւա կը հանէ երբէկ եւ լաց այն զրոյցը, զոր առաջին անգամ ինք կը յիշէ, թէ Ներկայ դժուարութեանց բարձման համար Բ. Դրան և Եւրոպական տէրութեանց միջև համաձայնութիւն գոյացնելու նպատակաւ Գերմանիոյ կայսեր միջնորդութիւնը խնդրուեր է եղեր։

Վագքիթ կը կարծէ թէ կարծողներ կան թէ նաւային ցոյցն, որ այսօր տեղի պիտի ունենար, տակաւին մի քանի օր պիտի յետաձգուի, որպէս զի դիւրութիւն մ'ևս տրուած լինի Բ. Դրան։ Բայց կ'ըսէ, բուն իրողութիւնն այսօր պիտի յայտնուի։

Հայաստանի բարենորոգմանց կենտրոնական խնդրոյն վրայ Կարլինէն սեպտ. 6/18 թուով հետեւեալ տեղեկութիւնները դրուած են մեզ.

— Ապէտարին փաշայի բարեկարգութեանց ծրագրոյն գործադրութեան համար, վերջին օրերս Բարձրը. Գատրի փաշային հեռագրական հրաման եկաւ։ Հեռագիրը հաստատ Պայրամի առաւուն (26 օգոստ. երեքշաբթի,) թէպէտ վեց օր առաջ յղուած։ որով և իրը դժուարութիւն ընծայ աւետեաց զոյն կուսակալը հնարհաւատութեանց առթիւ։

Ա.—Նահիէներու բաշխում։

Բ.—Եկամտից տասներորդը տեղական օգտին ահմանել։

Գ.—Կուսակալաց և կառավարչաց քննութեան համար շրջիկը։

Նահիէներու (դիւղախումբ) բաշխումը սա կերպ պիտի լինի.—

2,000 է 3,000 բնակիչ արու և էգ՝ Նահիէ մը պիտի լինի, երկու ժամուան հեռաւորութեան մէջ։ Ուր խառն են բնակիչք, Մահմետական և ոչ-Մահմետական, մեծագոյն մասէն Մէ-ուէ (դիւղախմբապետ) պիտի առնուի, և փոքրագոյն մասէն՝ Մո-ուէն (դիւղախմբապետի օգնական)։ և 4 կամ 6 ժողովական անդամք, կէս առ կէս։ Այս պաշտօնեայք ամսական չունին, իւրաքանչիւր Նահիէ պիտի ունենայ 3է 6 ֆունտ (ոսկիական)։ Այս է տէրութեան ծրագիրը։

Տեղական մէկ մէկ թուրք պաշտօնատարներ կարծեցին ճանրայ եղան, դատաւոր այլ և այլ դատառակներուն մէջ Նահիէներու բաժանումը կատարելու համար։

Երկրորդ բարեկարգութիւնը պիտի լինի Վիլայէթին եկամուտներէն 10րդ մասը տեղական շինութեանց և ուսումնական պիտոյից ծախսիլ։ Այս կէսին, ինչպէս նաև առաջին կէսին դործադրութեան եղանակին և ուրիշ մանրամասնութեանց վրայ այլ և այլ խորհրդածութիւնք կը լինին, զորս առաջին առթիւ պիտի ներկայեմք մեր ընթերցողաց։

Կուսակալաց և կառավարչաց այցելութիւնները դործադրուիլ սկսած են ամէն կողմ։ Այցելուք, կեդր. վարչութենէն եկած հրամանը կատարելու համար, պատգամներ կ'ընեն։ Կարնոյ կուսակալ Մուսթաֆա փաշան, որ սեպտ 5/17ին Կարինէն մեկնեցաւ, Բղիի և Դերջանի դատառները միայն պիտի աքսորի, մինչ Կարնոյ վիլայէթը չորս դատառ (Սանճագ.) և մեր դատառը հին դատառակ (Գաղա) կը պարունակէ։ Բայազիդ (Պէյազիտ) կուսակալը Մշոյ մէջ երկու օր միայն կենալով վերադարձեր է։ եւ։

— Այս բարեկարգութիւնք Բ. Դրանէն հրամայեալ են միայն Կարնոյ, Վանայ, Բայազիդի, Տիարպէքիրի և Քար-Բերդի Վիլայէթներուն մէջ։

— Կարնոյ կուսակալ Մուսթաֆա Ֆոսֆոր փաշան այցելութեանց համար մեկնելուն առթիւ իրեն փոխանորդ թողուց Նայիպ Պուրհանէտտին էֆէնտին։ մինչդեռ մինչև ցարդ քաղաքային պաշտօնատար մը միայն կը թողուէր իրրև փոխանորդ կուսակալի։

— Լիմա Ահմէտ Մուխթար փաշան՝ Տիարպէքիրէն հմտեալով՝ Կարնոյ զօրաբաժնին հրամատարութիւնն առնելու։ Խալիտ փաշան, որ ցարդ այդ պաշտօնը կը վարէր, Կարնոյ թիւրանոթաձիներուն հրամատար եղաւ։

— Ռուսաթրքական սահմանագլուխին որոշելու պաշտօն ունեցող ռուսական և օսմանեան Յանձնախումբերը Բասենիերէն դէպ Ալաշկերտ և ի Պայազիտ չուեցին, հին սահմանագլխոյ նշանները վերաքննելու և վերանորոգելու պաշտօնով։ Գործերնին մինչև հոկտ. վերջերը կը տեւէ։

Դաղղիոյ մէջ երկրագործութիւն ուսնելու համար Օսմ. կառավարութեան ծախքով ղրկուած չորս խալամ և չորս ոչ-Իսլամերիտասարդք—, որոց միայն մին Հայազգի է՝ նախընթաց օրը դաղղիական փաքէ ընկերութեան Արմենի (Հայաստան) շոգենաւով ճանրայ եղան։ Առեւտրական պաշտօնատան երկրագործութեան ճիւղին անօրէն Ամանեան էֆէնտին ալ այդ երիտասարդաց կ'ընկերանայ։

Ռասիկանութիւնն ամէն կողմ հրաման հանեց որ Թարլաղաշէյի թաղապետական պարտիզին մէջ պարահանդէս տալու պատրաստակամ ժողովուրդը խարդ Աբիզ պէյ որ դանուի՝ անմիջապէս ձերբակալուի։

Լեն մահապարտք, որք ասիական Թուրքիոյ բանտին մէջ խռովութիւն ու անկարգութիւն կը հանէին, հանդարտ նստիլ սովորիլու համար երէկ Տրիպոլիս ղրկուեցան։

Ռսկեղիւրի շոգենաւաց ընտրութիւնն Այա-Գաֆու անուամբ նոր շոգենաւ մը շինել տուաւ Անդղիոյ մէջ, որ 500 հոգի պիտի կրէր, նոյ եղեր առնուլ։ Այս շոգենաւը 22 օրէն մայրաքաղաքիս նաւահանգիստը հասաւ։

Իմաց կը տրուի մեզ թէ Դալաթա—Սերայի Իրաւադիտութեան վարժարանին դասախօսութիւններն յառաջիկայ հոկտեմբ. 1/13ին պիտի սկսին։

Ուստի այն ուսանողք, որք յիշեալ վարժարանն յաճախելու կը փափաքին, պարտին ամէն օր ժամը եւրոպական 8.էն մինչև իրիկուն ներկայանալ վարժարանին դիւանատունն և իրենց անունն արձանագրել տալ։

Վեհ. Սուլթանը դեղեցիկ նվիրաբերմամբ մը պարգեւեց հեռագրատան և թղթատարութեան վերատեսուչ Իզզէթ էֆէնտիին։

Թէրճէմանը Հաղիգաթ լրագրի. Քաղաքիս Հայոց կողմէ ազատագրութեան մը շաբաթուան երթալով դիմելը բարեւեց, և Պ. Պրայս Հաճելացու ընդունիլ իրեն նուիրուած նամակաց մը, որ Օթէլ Տը Տէօղ Օկիւսմ օթեւանին մէջ ուրուեցաւ։ Մեր քաղաք տեղեկութեանց նամակով, Պ. Պրայս Հաւատար է իր ազատիչներուց թէ Հայաստանի բարենորոգմանց խնդիրը կարգուածէն շատ աւելի յառաջացած է, և թէ ամէն պարագայից մէջ, ոչ ինք և ոչ իր բարեկամք չպիտի լքանին այս գործը մինչև որ արդար հաստատում մը չտրուի իրենց պաշտպանելոյ։ Անօգուտ կը համարիմք աւելցնել թէ այս յայտարարութիւնք ջերմագոյն ծափահարութեան բաղմութիւններէն, որք առաջ։ օտեան պէս մեծ պատիւներով ուղեկից եղան Պ. Պրայսի մինչև։ ի շոգենաւն։»

Կարինէն սեպտ. 6/18 թուով մեզ գրուած նամակէ մը հետեւեալ ազգային կարեւորութիւնը կը քաղեմք։

— Կարնոյ մէջ գտնուած շրջանի ընկերութիւնք, այսինքն՝ Վարդանոյ, Դպրաց, Ռուսաստանցիներոյ և Ընթերցասիրաց ընկերութիւնները, Գեր. Առաջնորդ Հօր խորհրդոյ հետեւելով իրարու հետ միաբանեցան և Բարձր Հայոց ընկերութիւն մ'եղան, նպատակ ունենալով մէկ կողմէն ազգային դաստիարակութիւնն և յառաջդիմութիւնն, և միւս կողմէն, թեմական արիւղ (Լիմնիէթի Սանաբոյի) դրութիւնը։

— Կարնոյ վարժարանաց բարեկարգիչ Յանձնաժողովն Լեր հիմնական կարգադրութիւններն առարեց։

— Կարնոյ Բաղ. ժողովը, դաշտին երեք վանօրէից մատակարարութեան համար մատնուար տեսչութիւններ ընտրեց, նորընտիր Տընտեսական խորհրդոյ մը հսկողութեան ներքեւ։

— Նոյն Բաղաքական ժողովն յատուկ մասնաժողով մը կարգեց։ որ ընդ նախագահութեամբ Գեր. Առաջնորդ Հօր՝ դատարան վիճակագրութիւնը պիտի կատարէ։

— Բղիի տեղապահ Շահնազարեան խոյին վարդապետ պաշտօնէն հրաժարելով, դարձաւ ի վանս Ս. Կարապետի ի Մուշ։ և Բղիի վիճակը Կարնոյ Առաջնորդութեան ներքեւ թողուելով, Սուքիաս քահանայ Սամլեան փոխանորդ կարգեցաւ մինչև ցմնասուցս այցելութիւն Առաջնորդին։

— Տարսոնոյ Առաջնորդ Աղէքսանդեան Գրիգորիս եպիսկոպոս սեպտ. 2/14ին Կարին հասաւ, և հետեւեալ օրը ճանրայ եղաւ Կ. Պոլիս երթալու համար։

— Կարնոյ մատակայ կան մեծաւանին Վահանեան ընկերութիւնը վերատին նորոգուեցաւ՝ տեղական կրթութեան նպաստելու դիտմամբ։

— Կարնոյ դաշտին մէջ եղող Տըսնեկ գիւղին մօտ հին եկեղեցւոյ մ'աւերակք յայտնուեցան, բայց դեռ յիշատակարան մ'ի ըլլս չեղաւ։

— Կարնոյ Հայ-Հռովմէական հասարակութեան Առաջնորդ Գեր. Յովհան եպիսկոպոս Մելքիսեդեկեան, ատենապետ Գեր. Հասունեանի կողմանէ կանչուելով, մօտ օրերս ճանրայ կելնէ Կ. Պոլիս երթալու համար։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀՐԱՒԷՐ

ԱՌ. ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍԽՈՒՆՆ

Ազգային ժողովը նիստ ունի յառաջիկայ ուրբաթ սեպտ. 19 ի Գալատիա։

Ատեանը պիտի բացուի ճիշդ ժամը 6 ին և դոցուի 10 ին։

Հրաւիրեալ են երեսփոխան էֆէնտիներն՝ իրենց ազգասիրական պարտականութիւնը կատարելու վրայ։

1880 սեպտ. 14 (Կ. Ս. Պ.)

Պարոնք. Հայոց
Գանձապետ.

ՕՐԱԿԱՐԳ

1. Խնդիր ժողովարանի տեղափոխութեան և բացակայութեան երեսփոխանաց։ — Տեղեկագիր Յանձնաժողովոյ։
2. Ուղերձ ի պատասխանի Նախագահական գրոյն.—Տրագիր Ատենապետաց Դիւանին։

Անդղիոյ երեսփոխանական ժողովոյ անդամ Պ. Ճէյմս Պրայս, որ անցեալ շաբթու մայրաքաղաքս եկած է, երէկ այցելութիւն տուաւ Ս. Պատրիարք Հօր ի Գատը դիւղ Կիւլպէնկեան Մեծ. Սերովբէ էֆէնտիի տունն, և իրիկուան ճաշն ալ հոն ըրաւ։

Կը լսեմք թէ Պ. Պրայս այս առաւօտ Գատըգիւղի Արամեան վարժարանին այցելութիւն տուեր է։

Իզմիրէն սեպտ. 11/28 թուով հեռաւեալ կը գրեն մայրաքաղաքիս Ֆար Տիւ Պոսֆոր լրագրին.

«Անդղիոյ երեսփոխանաց ժողովին մէջ Հայոց ազգութեան ճարտարախօս պաշտպան պատուարժան Պ. Ճ. Պրայս, որ իւր պաշտպանելոց համար պաշտպանութեան նոր տարրեր հաւաքելու համար կուսակցութիւն կ'երթայ, հինգշաբթի օրը Մարսիլիայի դաղղիական շոգենաւով մեր քաղաքն հասաւ՝ Կ. Պոլիս և անտի Սեւ ծով երթալու համար։

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ

Մինչև մեր այս տողերը գրած միջոցին հաստատուած նաւային ցոյցէն ձայն մը չկայ, թէև կ'ըսուի թէ երկու շաբթի օրը պիտի սկսէր։ Կիլրակի դիշեր գեսպանները Պէյ-ի-Ցէրէ Գերմանական դեսպանատունը գումարեցան և ծանուցագիր մը պատրաստեցին, զոր հետեւեալ օրը Գերմանիոյ առաջին թարգման Պ. Թէսմա Բ. Դրան մատոյց։ Այս ծանուցագրոյն վրայ տեղեկութիւն չկայ. տակաւին ըսողներ կան թէ կ'իմացուին եղեր թէ երկու շաբթի օրը նաւային ցոյց պիտի լինի։ Ինչ որ է, Բ. Դուռը նոյն օրը նախարարաց մասնախուսափ մը հաւաքեցաւ, հաւանականաբար վերոյիշեալ ծանուցագրին և Ալպանիոյ մէջ իրաց վիճակին վրայ խորհրդակցելու համար։

Արդարեւ՝ Ալպանիոյ վիճակը բաւական ծանր է։ Շքոտրա պաշարման վիճակի մէջ գրուած է, այսինքն զինուորական վարչութեան (Իսարէի էօրֆիէ) ներքև առնուած է, և պաշտօնական ազդ մը կը ծանուցանէր՝ թէ յիշեալ քաղաքն ուղղակի հեռագիր ստացել արդիւսած է, առանց զինուորական իշխանութեանց դիմելու։

Նոյն օրը դրոյց մ'ևս բաւական տարածուած էր. կ'ըսուէր թէ ընդարտոյի Ալպանիացիք Եւրոպական տէրութեանց հիւպատոսները բռնատարկած են յայտարարելով որ եթէ միացեալ նաւատորմը Ցուլչինեայ յանիրաւի ռմբակոծէ և Իրենց կը-բօնակիցներուն ընտանեաց և զաւակաց վրայ ուզղէ իր թնդանօթները, չպիտի փարատին ատոնց բերանը տալու Եւրոպական հիւպատոսները։ Թէպէտ և Անգղիոյ հիւպատոսին իր տէրութեան հրամանաւ Շքոտրայէն 'ի դէպ ժամուս մեկնիլն և Բակուզա հասնիլը կը-նոյ բաւական կարելի ցուցնել այսպիսի լուր մը, բայց եթէ իրօք այնպիսի երեւութիւն մը պատահէր, տէրութիւնները դարձեալ իրենց պատուոյն դէմ ուղղակի յարձակում հանդիսանալով հարկաւ պիտի փութային ծանր բողոքներ ընելու, և այն ատեն այսպիսի կարեւոր դէպք մը՝ միայն հասարակաց սրճարաններու ըրոյց մը չէր լիներ։ Ուրեմն մեք դարձեալ այժմ անհիմն կը համարինք. ուզեմ այս ըրոյցն Ալպանիացւոց ամանց կողմէն եղած լինի, իբր ազնուզգակի ապառնալիք մը տէրութեանց ձեռնարկած բռնական ցոյցին դէմ։ Վասն զի ինչ իրաւամբ կը պահանջուի որ Ալպանիական քաղաք մը Գարատագի արուի ռըմբակոծութեան ապառնալիօք։

Նաւատորմին հրամանատարները Ցուլչինեայի բնակչաց պիտի առաջարկեն եղեր որ իրենց ծերերը, կանայքն և մանկտին քաղաքէն դուրս հանեն որոշեալ պայմանաժամու մը մէջ։ Բայց ենթադրելով որ անոնք այսպէս չընեն և նախամեծար համարին՝ ինչպէս կ'ըսեն՝ քաղաքին վրայ տակնուրուն տալ մը-նալ, քան իրենց երկիրը թողուլ, այն ատեն ի՞նչ պիտի լինի։ Արդեօք միացեալ նաւատորմին հրամանատարները ռմբակոծութեամբ Ցուլչինեացիներուն բոլոր կանայքն և մանկտին անոնց հետ մեկտեղ բընդանջի՞նչ պիտի ընեն։ Այս մեղի անհաւանական կը թուի, թէպէտ և քանի մը լրագրեր Նաւարինի դէպքը յիշելով կը յարեն թէ այնժամանակ ևս Եւրոպա բնաւ վիրաւորուած չունէր արիւնհեղութեան, բայց Ռուս ծովապետին առաջարկութեամբ խընդիրը կերպարանափոխ եղած էր։

Ճիշդ 53 տարի առաջ, 1827 սեպտ. 15 ին Անգղիացի ծովապետ մը, Սըր Էտուարդ Քոդրինկթոն, Ցուլչինեայի մօտերը կը շրջապատէր, և Գաղղիոյ և Ռուսիոյ նաւատորմերուն կ'ոգնակէր։ Սեպտ. 21ին Գաղղիացի Ռիներ ծովապետն և հոկտ. 18 ին Ռուսիոյ Հայաէն ծովապետը հասան։ Երեք ծովապետաք Անգղիական Ասիա անուն նաւուն մէջ խորհրդակցեցան իրենց գլխաւոր պաշտօնին վրայ որ էր ապատամբ Յունաց և Օսմանեանց մէջ զինադադար մը հաստատել։ Իրենց հրամանագրները բառական մութ էին։ Երեք ակրութիւնք ծովապետաց խոհանութեան կը յանձնէին յուլիսի 6 ին կնքեալ դաշնադրութեան դրծադրութիւնն յօդուտ Հելլենաց։ Ծովապետներն որոշեցին Նաւարինի նաւահանգիստը մնալ, որպէս զի առանց արիւնհեղութեան յուլիս 6 ի դաշնադրութիւնը գործադրեն։

Ընդհանուր հրամանատարութիւնն յայնժամ ուս Անդրիացի ծովապետին յանձնուած էր։ Նաւարինի մէջ գտնուած Օսմանեան և Եգիպտական նաւատորմը կը բաղկանար չորս մեծ նաւերէ, տասն և վեց Ֆըրքատներէ, քսան և եօթն Գորվէթներէ, քսան և եօթն Պրիքներէ։ Անգղիացի նաւատորմ մը մակոյկով մը դէպ ի Օսմանեան նաւ մը կ'երթար իբր բանբեր. բայց դիպուածով դնատակ մը նետուեցաւ իրեն։ Անգղիացիք պատասխանեցին և քանի մը վայրկենէն բոլոր նաւահանգիստն հրաշքնուց զարհուրելի դատմանց արձագանգ կուտար. 115 պատերազմական նաւեր իրենց բոլոր թնդանօթներովը կրակ կ'ընէին։ Իրիկուան դէմ Օսմանեան նաւատորմը կորուսած էր 6000 մեռեալ, 3 մեծ նաւեր, 16 Ֆըրգատներ, 26 Գորվէթներ, 12 Պրիքներ և 5 փոքր նաւեր։ Դաշնակից նաւատորմը միայն հարիւր քառասուն մեռեալներ և երեք հարիւր վիրաւորեալներ ունեցաւ, առանց մակոյկ մը կորուսանելու։ Այս յաւալի պատերազմին հետեւանքն եղաւ Յունաստանի անկախութիւնը։ Բայց Ռուսիա ևս օգուտ մը ունեցաւ 1828 յունվար 29ին Անգղիոյ թագաւորը խորհրդարանը բանալուն առթիւ իր խօսած ճառին մէջ խորին վիշտ յայտնեց այս դէպքին վրայ, զոր "չարաշրջակ" կ'անուանէր։ Բարեբաղդաբար կը գուշակուի որ այս անգամ այնպիսի դէպք մը չպատահիր. Սէյմուր ծովապետն իր առջեւ Օսմանեան նաւատորմ մը չունի և չկարծուիր որ ծովու կամ ցամաքի վրայ պատերազմ լինի։

Այսու ամենայնիւ միշտ կը փափագուի որ Ալպանիացիք և Գարատագիք պատերազմի բռնուին։ Կըսուի թէ Ռուսական նաւատորմն Ադրիվարիէն Գարատագի 'ղօրք առնելով Ցուլչինեայ պիտի հանէ. անշուշտ Ալպանիացիք պարզ հանդիսատես չպիտի մնան և իրենց թշնամիները վանելու պիտի ելնին։ Այն ատեն միթէ 1827 հոկտ. 20ի դէպքը կրկնուելու երկիւղ չլինի՞ը։ Պատմութիւնը կը կրկնուի կըսեն. այս անգամ դուցէ ուրիշ տեսակ՝ այսինքն փոքր նաւահանգստի մը ռըմբակոծութեամբ կրկնուի, փոխանակ նաւատորմի մը հետ պատերազմելու։ Բայց միթէ հուսկ ուրեմն Տէրութիւններէն շատերը չպիտի՞ զըզջան, ինչպէս վշտացած էր ժամանակաւ Անգղիոյ արքայն։ Այս պատճառաւ է որ տէրութիւնք վերջին ատիճան չափաւորութեամբ և խոհեմութեամբ կը շարժին. իրենց դործադրութիւնը կը յետաձգեն՝ զոհ լինելով անշուշտ եթէ անօր բնաւ պէտք չմնայ և գործն ինքնին վերջանայ։ Այս խաղաղասէր ջանքերը պիտի յաջողի՞ն թէ ո՛չ, այժմ բոլոր ուշադրութիւնն այս կէտին վրայ դարձած է։

Ալպանիացիք կարելի է խօսք հակնալ չուզեն։ Բայց կրնայ եղիլ թադրուիլ նաեւ որ իրենց գլխաւորները խոհեմութիւն համարին անհըրաժեշտ իրաւութեան մը դէմ մաքառելէ ետ կենալ և վեց տէրութեանց միացեալ զօրութեան դիմադրելու փորձ չընել։ Իրենց յաջողութիւնը մի միայն կախուած է դաշնակից տէրութեանց միջեւ անհամաձայնութեան մը ծագումէ։ Այն ատեն կրնայ գուցէ յաջողութեան նշոյլ մը երեւնալ, ապա թէ ոչ՝ չդիտցուիր թէ Ալպանիա ի՞նչպէս պիտի պաշտպանէ իր դատը։ Եթէ Ալպանիական միութիւնը չկրնայ այս գործն իր պահանջմանց համեմատ լուծել, չը դիտցուիր թէ այնուհետեւ պիտի կրնա՞ն Հելլենական խնդրոյն մէջ ևս յաջողիլ և օգտակար ծառայութիւն մ'ընել։

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼՆ

Մեր ընթերցողներէն ոմանք կը փափաքին անպատճառ որ Թուրք մամլոյն մէջ Հայոց դէմ գրուած բաներու վրայ տեղեկութիւններ տամք իրենց, և եթէ տեղ տեղ չեմք կրնար ամբողջապէս թարգմանել, գո՞նէ իմաստն յայտնեմք։ Անճառնի խօսքեր լսել անշուշտ դէթ հետաքրքրական է, եթէ ոչ՝ ուրիշ բան։ Բայց այն "բերանակապն", որոյ վրայ կը խօսէր երէկ Բաւրիէ տ'Օրլեան, խիստ դժուար կ'ընէ Թուրք մամլոյն ճամարտակութեանց ընդօրինակութիւնն։ և յիրաւի, լրագրական աղատութեան և հաւասարութեան արդի վիճակին մէջ, պարտաւորուիլ ընդօրինակել անհիմն և ծիծաղելի յարձակումներ, որոց արժանապէս պատասխանել անդերելի է, անշուշտ խիստ պայման մ'է Հայ խմբագրի մը համար։ Մասիս, իբրեւ Հայկական թերթ, անշուշտ իւր պարտականութիւնները կը ճանչէ, մանաւանդ ներկայ պարագայից մէջ։ Բայց, մանաւանդ ներկայ պարագայից մէջ, իւր մեծագոյն պարտականութիւնն՝ իւր գոյութեան սպառնալիք ամեն վտանգներէ զգուշանալ է անշուշտ։ Ուստի, մեր գոյութիւնը մեր ընթերցողաց փափաքին հետ հաշտեցնելու համար, որոշեցինք Թուրք մամլոյն յարձակմանց վրայ ըստ առաջնոյն տեղեկութիւններ հրատարակել լրագրոյս մէջ, բայց, մանաւանդ սա այժմ, զգուշանալ ամենայն պատասխանելէ։

Սկսիմք մեծագոյնէն, Օսմանլըէն, որ Եւրոպոյ հետ կը խօսի։

Նախընթաց երկու երեք թիւերուն մէջ Ներսէս Սրբազանին անձին դէմ անարժան յարձակումներէ յետոյ, զորս արդէն յիշեցինք, Ֆրանքօ-Թուրք լրագիրն՝ իւր վերջին թերթին մէջ յօդուած մը կը հրատարակէ "Հայաստա՞ն . . ." տիտղոսով, յորում կ'ուզէ իրաւունք տալ դատական նախարարին Ծանուցագրոյն, որ "Հայաստան" բառին պաշտօնապէս գործածութիւնը կ'արգիլէր, և Պատրիարքարանի միջնորդութիւնը կը մերժէր դատական գանգատանոյ մասին։

Զարմանք յայտնելէ յետոյ թէ Մէսէնճը քննադատեր էր այս Ծանուցագիրը, Օսմանլը կ'ըսէ թէ "Աշխարհի ամեն երկիրներուն մէջ, վարչական բաժանումներն և նոցա անուանները կառավարութիւնէն կ'որոշուին, և միայն այդ անուններն իրենց պատմական նշանակութեամբ կրնային խառնուիլ պատճառել մտաց մէջ, և իրաց հաստատեալ վիճակին դէմ յեղափոխական դատափարներ պատկերացնել։ Արդ, զմեզ զբաղեցնող պարագային մէջ ալ ("Հայաստան" անուան խնդրոյն մէջ) ի՞նչ կը տեսնեմք. —

"Զինուց բաղդը քանի դարեր առաջ Օսմ. տէրութեան կը կցէ ուրիշ քանի դարեր առաջ կործանեալ թագաւորութեան մը բեկորներն, որոց մէկ քանի մասերն ալ յետոյ Ռուսիոյ և Պարսկաստանի ձեռքն ինկան։ Այս Օսմանեան երկրին բաժանումներն և վարչական անունն այժմ մի քանի վիլայէթներ կը կազմեն Անատոլուի մէջ։ Բայց ընտանեական լեզուի և լրագրական լեզուի դիւրութեան համար, սովորական է այդ վիլայէթներն հաւաքաբար "Հայաստան" անուամբ կոչել (1)։ Պէրլինի դաշնագիրն ալ գանոնք "Հայարնակ նահանգներ" անուանած է։

"Ոչ օր մոքէն կ'անցուներ այս անուան խնդիրն յարուցանել, եթէ մի քանի խարդաւանիչներ (Էնթրիկան) դոր քանիցս դիմակազերծ ըրինք, յայժ հասկանալի նպատակաւ մը Հայկական խնդիր ժ'ենեւակայած չլինէին, այլ վախճանն, ըստ իրենց փափաքանաց, վերոյիշեալ նահանգներուն կեղծեալ բաժանումը պիտի լինէր, և թերևս, իշխանութեան մը կազմութիւն, յորում այդ Պարսնայք ազատապէս պիտի կարենային գործել։

"Այս է ահա զոր Մէսէնճը Հայ ժողովրդեան դէմ գործածուիլը կ'անուանէ հետաքրքրաբար։

"Արդ, եթէ երբէք կարծեաց անհամաձայնութիւն մը կեցած է, այն ալ յիշեալ խարդաւանչաց և Հայ ժողովրդեան ընդհանրութեան միջև է, որոյ ղեկավարները ծանօթ են, և որ խիստ քիչ հոգ կ'ընէ որ իւր բնիկ երկիրն Հայաստան անուամբ կամ՝ ուրիշ անուանով յիշուի։

"Ինչ որ ալ լինի, կայսերական կառավարութիւնն իրաւունք և պարտք ունի արգելուլ այն անձանց մեքենայութիւններն, որք մեղապարտ նպատակներով տէրութեանց կարծիքը թիւրել կ'ուզեն կայսրութեան ո՛և է մասին մէջ կեղծ յուզում մը գրգռելով. եթէ անուն մ'այս անձանց դրօշ պիտի լինի, կառավարութիւնն իրաւունք ունի հրաւիրել զանոնք որ ճշդիւ պահեն համայն աշխարհի մէջ յարդուած այս սկզբունքը թէ՝ "միայն կառավարութեան կը վերաբերի իւր երկրին բոլոր վարչական բաժանմանց օրինական անուն մը տալու իրաւունքը"։

". . . Զեմք հասկնար թէ Եւրոպական տէրութիւնք ի՞նչ ընելով առարկութիւն պիտի ընեն ասոր։ Բայց ինչ որ ալ լինի, Եւրոպա չը պիտի կրնայ համոզել զմեզ թէ կը պարտիմք մեր երկրին մէջ բարեկարգութեան խանդարիչները քաջալերել։

"Ասկից զատ, Պէրլինի դաշնագրին 61րդ յօդուածն ինքնօրէն ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆի մը խօսք չըներ, որ անշուշտ ցաւալի մոռացում մ'է, այլ պարզապէս կը յիշէ այն "բարենորոգումները, զորս "տեղական պէտքերը կը պահանջեն Հայարնակ գաւառաց մէջ, "և Քրդաց ու Չերքէսաց դէմ նպատակ ապահովութեան երաշխաւորութիւնը։"

". . . Դատական նախարարին կողմանէ Հայոց Պատրիարքին ուղղեալ ծանուցագրոյն երկրորդ մասն ալ չատամիա Եւրոպոյ միաձայն հաւանութեան արժանի է։

"Արդէն ըստ եմք որ երկրագործական առանձնաշնորհութեանց վերաբերեալ ընկերութիւնէ մ'իրական ո՛և է յառաջդիմութիւն ըսպասելի չէ։ Ուստի, ժողովուրդները կղերական խնամարկութենէ մ'ազատելու միտոյ ամեն ձեռնարկ պէտք է աղդուապէս քաջալերուի ամեն խորհող անձերէ։

"Եւ յիրաւի, այն հրամանագրին, որ այսուհետեւ Հայ ժողովուրդները ուղղակի կայսերական կառավարութեան հետ յարաբերութեան մէջ կը դնէ, բաղում թիւրիմացութեանց առաջքը պիտի առնու, արդիլելով որ այդ հասարակութեան բաղձանքները չայլայլեն ա՛յնպիսի անձանց կողմանէ, որք յայտնապէս յայժ արամադիր են այդպէս ընելու, և որոց արհեստը բաւական ժամանակ տեւած է արդէն։"

(1) Գոհացուցիչ է որ Օսմանլը, իւր այս խօսքով, կը ներէ որ գոնէ լրագրերը և անհատք, «լեզուի դիւրութեան համար,» «Հայաստան» հասարակական անուամբ որոշեն Հայկական այդ հին թագաւորութեան բեկորներէն կազմեալ արդի վիլայէթները։ Ծ. Խ.

Ասա կը վերջանայ Օսմանլըի հետաքրքրական յօդուածն, որոյ վերայ, ինչպէս կանխաւ ըսինք, դիտողութիւններ ընելէ կ'զգուշանամք։ Դան ուրիշ յօդուածներ ալ, որոց վրայ յառաջիկայ թիւերով գաղափար պիտի տամք մեր ընթերցողաց։ (Շարունակելի)

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆԷ

ՆԱՄԱԿ Ի ԿԱՐՆՈՅ

(Շարունակութիւն և վերջ)

Յաջորդ օրը հասայ անդ, և իջևանեցայ Բարեկ ագա Կարապետեան Հայազգուսյն տունը, որ Թօփրագ-գալէի երեւելիներէն է։ Երկու օր ի Թօփրագ-գալէ բնակելով՝ տեղեկացայ թէ տեղւոյն փոխ կառավարիչն ալ այնչափ բարեսիրտ և օրինաց հսկող մի մարդ չէ։ Բարերդի ընիկ մ'է, և 2 տարուան մէջ 1300 դահեկան ամսականաւ և նոյնչափ ծախիւք 2000 ոսկիէն աւելի հարստութիւն դիպած է։ Ժողովականք այն վաղեմի տանտէրներն (խանէատներն) են, որոց ամենամեծ պաշտօնն է յանցաւորները պատժէ տպատել, տէրութեան դանձը և ժողովուրդը միմեանցմէն հարստահարել, իրենց մեծերէն եկած պաշտօնագրաց տուա կամ սխալ տեղեկութիւններով պատասխաններ խմբագրել։

Տեղեկացայ թէ Հայ սովելոց Մասնախաւմբն իւր նախագահին՝ վիճակին առաջնորդ Դեր. Յովհաննէս վարդապետի հետ՝ խիստ արթուն, զգօն և բարի մտադրութեամբ իւր սովեալ եղբայրները սիրաշահած և պաշտպանած է մինչև յայսօր. իւր Պօլսէն ստացած օգնութիւններն ըստ արժանւոյն և պատշաճին կը բաշխէ ամեն կարդի հասարակութեանց։ Բազմութիւն կարօտեալ Թուրքերու և Քուրդերու հանդ իսկեցայ, որք արտասուք յաչս՝ շնորհակալութիւն և գոհանակութիւն կը մատուցանէին Հայ մատնախմբին և առաջնորդին, որ դիրենք անարժան և անխաբիր միութիւրած էին։

Տեղեկացայ թէ Ալաշկերտի մէջ 16 Հայարնակ գիւղեր կան, որոց մէջ 700 Հայ գերդաստանք կը բնակին. ասոնցմէ միայն 135ը լուծք ունենալուն պատճառաւ, կարողացած են թէ՝ իրենց ունեցածը և թէ՝ մի բարեացածներն ցանել։

Ինչպէս մինչև ցարդ իմ տեղեկացած հաշիւներէն բացարձակապէս կը հասկցուի, ընդհանուր Ալաշկերտի մէջ միայն 20 կամ 22 առ 0/0 կրցած են ցանել և հունձք ունենալ։ Մնացորդ 78 կամ 80 առ 0/0 ինչո՞վ արդեօք պիտի կարողանան յառաջիկայ ձմեռն անցուցանել։ Ենդէր և ամենածանր ենդէր, առ որ կը հրաւիրեմ Սովելոց կեդրոնական անձնանուէր Մասնախմբին, և հայրեն մեր հարուստ կամ դիւրակեաց և միջին դասու աղդայնոց խորին ուշադրութիւնը։

Թերճէմանը Հապիպիէ և Օսմանլը Թուրք լրագրոց յօդուածներուն Հայոց վերաբերեալ մասերը զոյս թարգմանած էիք ձեր պատուական լրագրոյն մէջ, կարդացինք, և ա՛ր տասիճան եղաւ մեք զարմանքն, որ ամեն օր և օրը քանի մ'անդամ մեր տեսած, խօսակցած, դատափարակցած Քուրդերու վրայ այնպիսի կատարելութիւններ և ձիրքեր կը տեսնեն, զոյս մեք և նոյն իսկ իրենք Քուրդերը իրենց վրայ իսկ կը փնտռեն և չեն կրնար գտնել։ Դա՛ւ՝ հայրենասէր խմբագիր՝ իրենց արժանաւոր պատասխանները կշռած էք և կը կշռէք ըստ ձեր սրբազան պարտականութեան, այլ Թուրքերն Հայերէն չեն գիտեր և չեն կարդար, Թերճէմանը Հապիպ ալի կը կարդան։ Եւրոպացիք Հայերէն չեն գիտեր և չեն կարդար, այլ Օսմանլը կը կարդան։ Ձեր, մեր և ամենուս Հայերէն դրուած հերքումները ի՞նչ արժէք կրնան ունենալ ուրեմն։ պարագայ մը, զոր Դա՛ւք իսկ գիտէք կատարեալ այդ հերքումները գրած ժամանակ։

Ուրեմն, մեր բազմահմուտ և բազմալեզու ուսումնականներն ինչո՞ւ ասպարէզ չեն նետուիր արդեօք. հատարակաց կարծեաց առջև մեր վիճակն այսօր վտանգի մէջ է. իսկ մեր այն զինուորներն, որք իրենց տաւներու մէջ՝ ոսկեղօծ հայելիներու առջև՝ շղայրացած սուրերու շառաչիւնով ամեն օր մեր տիանջները կը բմբացնէին, ասպարէզին մէջ չեն երևիր այժմ. արդեօք չե՞ն զգար ժամանակին անհամեմատ կարևորութիւնը, չե՞ն կարող թափանցել քաղաքագիտութեան բեմին վրայի փարագուրին եռակ ոգին ազգային համար նուիրուած գաւուրն, և եթէ կ'զգան և կը թափանցեն, ա՞ւր են. արդեօք այս պարտաւորութիւնն ևս դատաստանի վրայ պիտի թողուն. եթէ չեն շառաւղներ իրենք, հոգ չէ մեր զայրևս կ'ատանձնեմք, և մեր ջարդ ու կատար լեզուագիտութեամբ մեր հակառակորդաց հետ կրնամք կռուիլ. թո՛ղ զմեզ այդչափ ակար չը կարծեն, և իմ այս հակիրճ և կծու գիտողութիւնը թող չվիրաւորէ և չզայրացնէ մայրաքաղաքի ուսումնական և լեզուագէտ դասն, այլ թող խթան մը լինի իրենց յասպարէզսարանաւոր. եթէ ոչինչ չեն կրնար ընել, թող ձեր և մեր արդէնդրած հերքումները գէթ թարգմանեն և այս շատ իսկ է մեզ, վասն զի արդարութիւնն 'ի մեր կոյս է և ճշմարտութիւն մեր վահանը։

Իմ այս փոքրիկ գիտողութենէն յետոյ, ներեցէք որ համառօտ ակնարկ մը ևս նետեմ Թէրճէմանը Հագըդաթի և Օսմանլըի դէմաւոր առարկութեանց վրայ։ Ասոնց ամենուն այս օրեր վիճաբանութեան նիւթն է Վանայ ընդհանուր դատախազին՝ 'ի պատասխանի Հայ առաջնորդարանի Թաղրիրին խրմբագրած մէկ տեղեկագիրն, որ այսչափ տգմուկ հանեց հրապարակին վրայ և որ՝ ըստ իրենց՝ ամենազօրաւոր հերքումն մ'է Հայոց հալածահարութեանց բազմաթիւ և բազմամեայ տեղեկագրերուն. եթէ ուշի ուշով ընթեռնու մէկը այդ տեղեկագիրը, կը գտնէ անդ մի միայն պաշտօնական դատաստանաւոր մը (մուսմէրէ)։ Ընդհանուր դատախազը կը դատանի թէ այս կամ այն չարիքը գործուած են, և թէ ատանց մասին այն ինչ տեղ գրուած, կամ այն ինչ ժողովին յանձնուած է, և չատ մը իրողութիւններ ալ ուրանալ կը ճգնի ըսելով թէ տեղական իշխանութիւնը լուր չ'ստացաւ։ Ցանցապարա մը ժողովի մը յանձնուելով յանցանքի մը պատիժը աբնորինուած կրնա՞յ համարուիլ, և այս կամ այն կողմ դրուած ըլլալով չարիքն կամ զեղծմունքը կը նուազի՞։ այս ինչ կամ այն ինչ դէպքին տեղական իշխանութիւնք լուր չ'ստացան խօսքը՝ նոյն իշխանութիւնքը պատասխանատուութենէ կ'ազատէ՞։ Վանայ ընդհ. դատախազը փոխանակ Հայոց առաջնորդարանի Թաղրիրին կրնա՞ք և նպատակաւ պատասխանելու, իրրև արդարութեան դրծադրութեան հսկող, ոչ միայն Հայոց Թաղրիրին ամբաստանութեանց միայն հերքումները փընռել դանելու էր, այլ և իր ձեռք դանուած պաշտօնական թուղթերով նշանակէր նաև այն ամէն զեղծումները, զորս Հայոց առաջնորդարանը կամ մեռացմամբ և կամ անդիտութեամբ չէր դրած իր Թագրիրին մէջ, և անոնց մասին եղած անօրինութիւնքը թող ծանուցանէր, որով առաւել մեծ ծառայութիւն մ'ըրած կը լիներ Տէրութեան և Ազգին, վասն զի չէ կարելի հաւատալ թէ ընդհանուր դատախազին նշանակած ժամանակին մէջ այդպէս մի միայն 5–10 չարիք և անկանոնութիւնք կատարուած լինին Վանայ գէս բազմամարդ դաւառի մը մէջ, և թող հրատարակէր Դատական դրծոց պաշտօնատունէն վերջերս պահանջուած այն Ցանկը՝ յորում իւրաքանչիւր տեսան պարտական է իր տեսած դատարանաց մասին հաշիւ ներկայել բարձրագոյն Պաշտօնատան։ Անտի խիստ դիւրին էր և անհերքելի կերպով կրնար հաստատուիլ, թէ Թուրքերը հաբաստահարիչ են թէ Հայերը։ Ողջմտութեամբ դատելով, Վանայ ընդհանուր դատախազն և Թուրք մամուլը զեղծմանց բարձման կատարելագործ չենք կրնար համարուիլ, որովհետև սոքա անոնց դոյութիւնը կ'ուրանան, և կը կարծեն թէ Հայերենեաց ծառայութիւն մը կը մատուցանեն. ահա այս տեղն է սիրելը, և իր գործն պիտի լինի այս սխալը միայն ցուցանել մեր նոյն Հայրենակցաց։

Երկրորդ առարկութիւններն են, Քրդաց մեծամասնութիւնն և անոնց քաղաքակրթութեան առաւել ընդունակ լինելնին։ Այս երկու առարկութիւններէն առաջինը դաք, ։ ։ ։ խմբագիր, ձեր վիճակագրական տեղեկութեամբ՝ արդէն զօրաւորապէս հերքած է։ Իսկ երկրորդն ինքնին հերքելի է, վասն զի այդ ցեղը ոչ միայն քաղաքակրթութեան ընդունակ և օգտակար չէ, այլ և մեծագոյն վնասակար. թող թէրճէմանը–Հագիգաթի և Օսմանլի դիմեն տերութեան պաշտօնատան արձանագրութեանց, թող տեսնեն անդ թէ Օսմանեան տերութիւնն որչափ զօրք և զօրութիւն որ սպառած է իր թշնամեաց յարձակումները վանելու, և իր գոյութիւնը պաշտպանելու համար, նոյնչափ և առաւել վատնած է՝ Թուրք մամուլին այսօր պաշտպանած Քուրդերու ապըստամբութիւններն զսպելու համար, գէթ սա վերջին դարուս մէջ։ Օրինակներ չ'են պակսիր. Բէտմանուղի Պէյերու նուաճումը, Պէտէրխան պէյի ձերբակալութիւնը, Բոզանի քանիցս ապստամբութիւնը, Տերսիմի միանգամայն անհնազանդութիւնը, մանր մունր Քուրդ ցեղապետաց ամենօրեայ կատաղութեան պատճառած չափութիւնն և զրաղումները, և վերջապէս իրաց ներկայ վիճակը. արդեօք կրնա՞ն հաշուել թէ ո՛րչափ մեծամեծ զոհողութիւններ կորցուած է Օսմանեան կառավարութենէն, և այս ամեն զոհերու փոխարէն Օսմանեան կառավարութիւնը ցարդ քանի՛ զինուոր կրցաւ առնել իր բանակին համար, քանի՛ դանկ իր դանձուն համար, քանի՛ տապանդ իր պաշտօնեութեան համար Քրդերէն։ Ընդհակառակն ասանք շատ մը աշխատաց և ժիր թէ Թուրք և թէ Քուրտ հպատակներ կատանօք և հարատահարութեամբ կենաղրաւ ըրին, դիւղեր քանդեցին և աւերեցին, տերութեան եկամուտները ոչնչացնելու համար ամէն ճիգ չխնայեցին, և Թուրք մամուլը չ'կըրնար ցայց տալ մեզի՝ այս ցեղէն մէկ հաշակաւոր մարդ՝ որ տերութեան նշանաւոր ծառայութիւն մը մատուցած լինի իր տապանդով։ Այն Քուրդ պէյերը զորս Թէրճէմանը Հագըդաթի և Օսմանլը կը հնարեն, սոցդ է որ բոլորովին անդոյ չեն, ամեն ցեղ իւր քանի մը Շէյխերը, իւր քանի մը Թուառները և քանի մը պէյերը ունի, ոգորմելի արարածներ՝ որք չդիտեն թէ ի՞նչ են իրենք, որ մի միայն յափշտակութեամբ կ'ապրին, որ կենդրոնական կառավարութիւնը միշտ կը խաբեն, որ բնաւ արտաքին կամ երկրին քաղաքականութիւնը չդիտեն և չեն ուզեր դիտել, որք ինչպէս անպաշտպան և անոչոր Հայերն՝ նոյնպէս և զիրար կը հարատահարեն կը զրկեն և կըսպանեն, և ասանցմէ չէ կարելի դըտնել 500 կամ 1000 անձէ բաղկացեալ մատ մը, որ իւր հակառակորդ ցեղը կամ մասը չուենոյ, և ամեն օր մէջերնին եղած այդ տարբերութեանց պատճառաւ յառաջ եկած արիւնաւոր կռիւները կը լսենք, և շատ անգամ կը տեսնենք խիստ. բազմիցս ալ կառավարութիւնը դիտաւորութեամբ միջամտելով հաշիւ կրնայ դադրեցնել զիրար կոտրելէ. ահա մի փոքր նկարագիր այն ցեղին՝ զոր այս օրեր, հակառակ նոյն իսկ իրենց շահուն, Թուրք մամուլը պաշտպանել կը փորձէ. իսկ թէ հարատահարիչք Քո՞ւրդք են թէ Հայերը, հեռատեսութեան է կարծեմ պատմել հետևեալ պաշտօնական իրողութիւնը։

Հերու՝ երբ կայսերական Բօմիսերք տեղս ժամանելին, քանի մ'օրէն յետոյ քաղաքիս բանտին ալ այցելութիւն մ'ընել և վիճակագիր մը շինել փափաքեցան, բանտարկեալց թիւն 'ի սկզբան զարմացուց ըստ կայսերական Բօմիսէրս, բայց երբ լսեցին թէ Կարմրոյ բանտը Համայն Աստուծոյ մէջ անկնելու որ բանտարկեալ վերջին կայարանն է (բիւ բէկ), իրենց զարմացումը մեղմացաւ և պահանջեալ վիճակագիրը շինել ըսկըսան։ 390 քանի բանտարկեալք կային՝ կէսէն աւելին եղեռնագործք, և այս մեծագոյն մասին 3/4 կը Քուրդեր էին 1/4 ն Թուրքեր, իսկ ամբողջ 390 եղեռնագործ և յանցապարտներու մէջ մի միայն 6 հատ Հայեր կային թեթև յանցանօք բանտարկեալ։ եթէ Թէրճէմանը Հագըդաթի կ'ուզէ տեսնել այս հաշիւը, կրնայ դիմել Բ. Դրան դիւանատուն, որոց ղրկուեցաւ այն տեղեկագիրը։ Ասոյդ է թէ Քուրդերը մեծամասնութիւն են, բայց բանտերու մէջ միայն։ ասոյդ է թէ Հայերն փոքրամասնութիւն են, բայց սճրագործութեանց մէջ։

Այսչափ մը այս անգամ 'ի պատասխանի Թէրճէմանը Հագըդաթի և Օսմանլըի անդօր և մի միայն կըրից վրայ հիմնեալ առարկութեանց։ ուրիշ պատեհիւ դարձեալ պիտի ջանամ դրել, եթէ մնանանդ սոյն լրագիրք շարունակեն իրենց այդ սերութեան և հանրութեան վնասակար ընթացքնին, զոր չեմ կրնար յուսալ իրենց ազգմութենէն։

Մեր քաղաքին ներքին կենաց վերաբերեալ, այսինքն ազգային նպատակ տեղեկութիւններ, դժբաղդաբար կը պակսին իմ այսօրեայ թղթակցութեան(1)։ Տակաւին դըպրոցայ համար կատարուած ամեն գործ լոկ թղթի վերայ է. թէ և Գեր. Առաջնորդ Հ. Օրմանեան անդադար կ'աշխատի, սակայն ցարդ ոչինչ կարևոր արդիւնք չերևցուան։ Թաղ. խորհրդոյ հաշիւներն ելեսի վրայ, Տնտ. խորհուրդ. անդամ, վանօրեից հոգաբարձութիւն չիք, Ուսումնական խորհուրդն տեղեկագիր մը խմբագրելն իւր գլուխ գործն համարելով խարխոխ նեսած կ'սպասէ. վարչութիւն անդամուեալ դադար առած է, ամեն ազգային գործեր Գեր. Առաջնորդի անձի վրայ կը ծանրանան, և նա թէ և կ'աշխատի, այլ բնական է որ չը կրնար արդիւնաւոր գործել իւր ջանքերն. թէ և Թէրճէմանը էֆքեար շաբաթը քանի մը լուրեր կը հնարէ 'ի նպաստ Հ. Օրմանեանի, այլ մեք չեմք պարդամիտ հաւատալու թէ Նորին Գերապատուութիւնը իւր չըրած գործոց իրեն վերագրուիլը հաճութեամբ կը կարդայ կամ կը լսէ։

Գեր. Գարեգին վարդապետ Սըրուանձատեանց ամսոյս 9 ին տեղս ժամանեց և 19 ին մեկնեցաւ 'ի Վան Մշոյ ճանրով։

Հիւպատոսք և ազգային երևելիք դիւղերը կը դանուին օգտափոխութեան պատճառաւ. Բէմազանի օրեր են և ամեն ինչ 'ի դադար։

Ամսոյս 10էն սկսեալ օդերն խիստ մեղմացան, և 3 օրէ 'ի վեր խիստ անձրևներ և ձիւն կը տեղան քաղաքս։ Շրջակայ լերինք երկու օրէ հետէ ձիւնապատ են։

Ընդունեցէք իմ յարգանաց հաւատիքն։ ՈՒՂԵՒՈՐ

ՆԱՄԱԿ ՑԵՐԶՆԿԱՅՆ

Երիզա 23 օգոստ. 1880

։ ։ ։ Խմբագրապետ Տէր.

Անձնական տկարութեանս պատճառաւ չկրցայ վերջերս պատահած կարևոր լուրերը ժամանակին Ձեր Մեծապատուութեան դրել։ կը փութամ նախէ իր պաշտօնն և պիտի չարունակէ ալ, քանի որ մեծամեծ պաշտպանութիւններ կը վայելէ տեղացիներէ։

Ուրիշ անդամներ ալ ըսած եմք և գրծեալ կըսեմք. քանի որ կաշառակերին հաստատ կաշառատուն ալ իր պատիժն ունի, կարելի չէ արդարութիւն փնտռել. պէտք է ջնջուի կաշառատուին պատիժը, որպէս զի կաշառակերներն յայտնուին. յայտնի բան է որ կաշառքը գողանի կը տրուի, արդ՝ պիտի իմացնէ կառավարութեան թէ այսինքն կաշառք տուաւ, կաշառատուն. — ո՞չ ապաքէն նա ալ պիտի պատժուի՝ երբ յայտնէ։

Անուանին Միհր–Ալի իր դիւցազներն այժմ ցրուած է այս կողմերն. Աբրընքոր անուանեալ լեռան վրայ քանի մը Ջուրեսյանեաց կը մնային, բայց երբ կը տեսնեն որ բեռները մեծ արժէք չունին, դանակի հարուածներով կը կտրատեն բեռներն և կերթան։ այսպէս շատ ճանապարհորդք կը փախնան ճանրարկեալ և կը յեռաձգեն ուղևորութիւնն։

Երկու շաբաթ առաջ երևնամեայ Սերատացի Հայ մը, որ քաղաքս ցորեն բերած էր վաճառելու, ի զարմին քաղաքիս մէկ տուր ճանապարհ հեռաւորութեամբ կ'սպանուի. կը հաստատեն թէ՝ դարձեալ Միհր–Ալիի դիւցազներն են ընողները, այն դիւցազներն՝ որք պատերազմի ժամանակ Ռուսաց դէմ պատերազմելու պաշտօն ունէին, բայց Տաճկական դիւղեր աւերեցին։

Քաղաքիս փաւռները միօրինակ հայ հանելու հրաման ունին Պէլիսիէն. բանիցս երկու տեսակ հանելու հրաման խնդրեցին և չ'ստացան, պատճառը սա է եղեր որ, ամեն կարգի մարդ մէկ տեսակ հայ ուսելու է եղեր։

Պէլիսիէ Բէյիս պէյին ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմք Պոլսէն եկած լրագրաց վրայ, թող կարդայ սա իմանայ թէ Շէհիր Լամանէթին երբ հայի պէս կ'որոշէ, քանի՛ տեսակ է, թող հարցէ։ Շա՛տ զարմանալի է արդարև Պէլիսիէի այս որոշումն. երբ Պոլսոյն աչքերնուս առջև կը բերեմք, կը կարծեմք թէ մեք ուրիշ ազգութեան մը հպին մէջ կը գտնուինք։ Եթէ արդարութիւնը կը պահանջէ որ ամեն կարգի անձ միօրինակ հայ ուսի, ինչո՞ւ արդեօք տեղացի երևելի ազգեցիկ կալուածատէր մը մասնաւոր արտօնութիւն կաւնենայ իրեն համար առաջին կարգի հայ եղել ուզու։

։ ։ ։ Խմբագրապետ Տէր, որքան երկարեմք նամակիս, կրնամք նեղիմ դանել, դի գաւառայ մէջ ամեն մէկ տեսածնիս կրնայ նեղիմ ըլլալ գրելու։ օրինակի համար փողոցայ անմաքրութիւններու վրայ գրելով էջեր կրնանք լեցնել։ Առ այժմ կը վերջացնեմք այդ յօդուածնիս։ ՊԱՐՈՅՐ

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՎԵԼՈՅ

Պանդուխտ ազգայնոյ է Կ. Պոլիս

Մեծապատիւ Տէրք	Ոսկի դ.ներ
Օ. Սահակեան Ս. Խաչիկեան	400
Մինաս Տ. Միքայէլեան	400
Հմ. Կարապետ Զայլաքեան	300
Նշան Տէրտերեան	250
Կարապետ Տ. Յովհաննէսեան	200
Տիգրան Յ. Խալէչէրեան	200
Պողոս Մանուկեան	200
Յովհաննէս Մոսմիսեան	200
Թորոմնոսեան Եղբարք	200
Համբարձում Շահեան	200
Յարութիւն »	200
Միսաք Կէվէրեան	200
Բերովբէ Թորոսեան	200
Աւետիս Պէչէրեան	200
Գէորգ Աճէմեան սենեկապետ	100
Սիմոն Սինանեան	150
Սահակեան Գաղլանեան	100
Մանուկեան Եղբարք	100
Նազարէթ Մ. Մխճեանց	100
Մանուկ Կոնչեանց	100
Կեսարացի ոմն	100
Միսաք Թաշճեան	100
Նիկողոս Այնէճեան	100
Երչակ Յովասափեան	100
Յարութիւն Ինճիճեան	100
Կոսկաս Գասապեան	100
Միսաք Բէլօմահեանց	100
Յովհ. Բրուսեան և Գր. Ճանեան	100
Դաւիթ Վարդանեանց	100
Մկրտիչ Գարագէշեան	100
Նիկողոս Խրիկեանց	100
Գաբրիէլ Խաչէչեան սենեկապետ	100
Սամուէլ Ճիվէլէկեան	100
Պողոս Ա. Յ. Յ. Փափազեան և Սիզնեան	100
Յարութիւն Շահեան	100
» Սանասեան	100
Նիկոլայոս Մէյրանեան	100

(1) Քրիստոնեան ազգայնոց վարժարանը բացի թշուառներէ ուրիշ եկամուտ մը չունի, կարծէ որ աւելի այժ և քաջալերութիւն տրուի այդ վարժարանին հոգաբարձութեան, քանի որ, հակառակ իր չափազանց դրամական անձկութեան տակաւին կը շարունակէ իր դպրոցի բարեկարգ վիճակը։ Թշուակ վճարող աշակերտուհեաց մէջ քանի դատապարտելի են այնպիսիք, որք քաղաքիս երևելիներու զաւակներն ըլլալով, ամիսներով կը յապաղեն թշուակնին վճարել։ ։ ։

(1) Մեր Կարնոյ Թղթակցին այս կարևոր նամակին թուականն 13 օր ետքը Կարինէն նորագոյն տեղեկութիւններ ստացած եմք, զորս այսօր լրագրոյս առաջին էջին մէջ հրատարակեցինք։ Ծ. Խ.

Les annonces pour la France, l'Angleterre, l'Allemagne, l'Autriche-Hongrie, la Belgique, la Suisse et l'Amériquesont exclusivement reçues par la *Compagnie Générale de Publicité Etrangère G. L. DAUBE et Cie*, à Paris, Londres, Berlin, Vienne, Francfort, Zurich, etc.

Յովակիմ Քէչիլեան	100
Յարութիւն Նոմանեան	100
Կարապետ Ամիրճանեան	100
Մ. Աւետիս Կորլաքեան	100
Յակոբ Տոմլամեան	100
Մինաս և Յակոբ սենեկապետք	100
Աւետիս Գալիպպեան	100
Յովակիմ Գալֆեան	100
Պօղոս Բարաղեան	100
Բարսեղ Խաղէնդեան	100
Բարսեղ Զամբաղճեան	100
Կեսարացի ոմն	100
Մ. Յարութիւն Սամարեանց	100
Դաւիթ Սապլատեան	75
Սարգիս Աղնաւորեան	75
Յարութիւն Պոմիանեան	75
Մ. Կարապետ Խմամիճեան	75

(Շարունակելի)

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՄԻԱՅԵԱԼ, ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՅՈՑ

—

ԴԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յովէփ Վոսկէան

8 Տեարակի մէջ ամփոփուած

—

Հեղինակին բազմաջան աշխատութեամբ, մեծ խնամքով և մաքուր վիճագրութեամբ պատրաստուած այն գեղագրութեան տետրակներու Ա և Բ արդէն հրատարակ եղած և միւսներն ալ մօտիկ տակ են։

Այս տետրակ օգտակար գործ մը՝ որ իւր տեսակ ին մէջ առաջին անգամ լոյս կը տեսնէ ազգային հաստատութեան մը ձեռօք, թէ՝ դիւրուսոյց եղանակաւը, թէ՝ դիրերու վայելչութեամբը, և թէ գնոյն ժամանակեամբը՝ արժանի է որ ամեն ազգային վարժարանաց մէջ մուտ գտնէ։

Իւրաքանչիւր տետրը կը բաղկանայ 24 էջէ, հատին գինն է 30 վարա ործամբ։ դպրոցաց և հարիւրէ աւելի տանողներու համար մասնաւոր զեղչ կըլլայ։

Կեդրոնատեղին է Միացեալ Ընկերութեանց կը-նիքը Կալաթա–Կէօչէ–Օղլանլան, թիւ 13։ կը գտնուի ամեն Հայ դրավաճառաց քով։

Հայոց Միացեալ Ընկերութեանց կը-նիքը չիրոյ օրինակները անվաւեր են։

ԿԱՐԴԱՑԻ՛Ք

—

Պ. վ. Ծանոյի 1867ին հիմնած, և անցեալ Մայիս 5ին հրկիզեալ հրաշակաւոր Արեւանշան գեղարանն գեղեցկապէս նորոգուելով վերստին բացուեցաւ։

Դեղորայք, վիրաբուժական գործիք, անուշահոտութիւնք և անձնական նիւթք նորոդ հասեալ յեւրոպիոյ, արագութիւն ծառայութեանց, և ուշադրութիւն ի պատրաստութեան դեղագրոց։

Մեծաքանակ վաճառմանց համար, պ. վ. Ծանոյի՝ պահեմ զ ամուր ձեռալ պէյ խանն ունեցած դեղորէից մթերանոցը պահած է, ուր դաւառաց համար յանձնարարութիւնք կ'ընդունուին։

Բերայի մեծ փողոցին մէջ 1852էն ի վեր հիմնեալ դեղարանը՝ պ. վ. Ծանոյի որդւոյն՝ վկայեալ քիմիագէտ Ժ. Ծանոյի՝ տնօրէնութեան ներքեւ է։

Ցուն յդդրիանուպոլիս, գործարան ի բէռա։ Գինք խիստ չափաւոր։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ

ԷՕՇԱՄԸ ՕԻՄՈՒՄԻԷ

Գարկ իրիկուն պոստ ելաւ		10,15
Այս առաւօտ բացուեցաւ		10,11
Կէս օրին		10,12
Բուլկարի երկաթուղի	Ֆր.	27,50
Թղթադրամ	Օսմ. լիր	1185
Փրանգաց	»	390

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

18 Սեպտեմբեր

Սոփէմէ ժէնէրալ	Անգլ. լիր.	4, 4
» Փոխանակութեան	»	2,38
Կ. Պոլսոյ Պանքային	»	7,25
Քրէսի ժէնէրալ	»	3,28
Փոխ. 1865	Ֆր.	51,
» 1865	»	51,
» 1869	»	50,
» 1872	»	17,25
» 1873	»	48,

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

17 Սեպտեմբեր

Անգլ. լիրա	Գրշ.	110 15
Նաբուլէոն ոսկի	»	87 30
Խրիսոխրաշ Ռուս	»	90 8
Աւստրիական թղթադրամ 9 բոլ.		
Գրբրմիոց	Գրշ.	51 20
Մէճիտիէի տարբերութիւն	»	7 5
Հինգնոց	»	212 20
Վեցնոց	»	128 10
Մէմալիք	»	213 30
Պրինտ	»	550
5 վարանոց	»	220

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԵՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1880 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 16 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 30

ՊՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒԵՆԵՐԸ

Ժ-ր	Ե-բ-գ-կ-ն Էջեր	Թ-ր
12	Եկեղեցական Մէզարպուրնու. Պէսիքթաշի Թարապիա Եկեղեցի Սմէկնեա. Պոյանճիքէյ. Բուլգի Հիսար. Պէսիք. (Արնաւուտ գիւղի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի.)	34
12 45	Ր և Ա Գալատէն Եկեղեցի. Մէզարպուրնու. Պէսիքթաշի. Թարապիա. Եկեղեցի. Լիմիրկէն Պոյանճ. Ր. Հիսար. Պէսիք.	32
2	Եկեղեցական Մէզարպ. Պէսիքթաշի. Թարապիա, Եկեղեցի. Լիմիրկէն. Ր Հիսար. (Ուրբաթ օրերը Պէսիք).	33
2 15	Եկեղեցական Մէզարպուր Պէսիքթաշի. Քիրիշճի. Թարապիա. Եկեղեցի, Սմէկնեա, Լիմիրկէն, Պոյանճքէյ, Ր. Հիսար, Պէսիք։	18
3 30	Ա. Գալատ, Եկեղեցական Մէզարպ. Պէսիքթաշի. Թարապիա. Եկեղեցի. Սմէկն. Լիմիրկէն, Պոյանճքէյ, Ր. Հիսար, Պէսիք, Արնաւուտքէյ. Գաւրուշէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ. Միրքէճի (Ուրբաթ օրերը Միրքէճի չպիտի հանդիպի).	34
5	Եկեղեցական Մէզարպուրնու. Պէսիքթաշի. Թարապիա. Եկեղեքէյ Լիմիրկէն. Ր Հիսար, Պէսիք, Արնաւուտքէյ, Գաւրուշէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ։	32
6 15	Եկեղեցական. Պէսիք. Թարապ. Պէյքօղ Եկեղեք. Միրիկէն. Գանլճա. Ր. Ա. Հիսար. Գանտիլի Արնաւուտքէյ, Զէնկէլքէյ. Պէյրպէյի. Օրթաքէյ Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ. Իսկիուսար։	4
8	Ա. և Ր. Գալատ. Եկեղեցական. Մէզարպուրնու. Պէսիքթաշի Թարապիա. Պէյպօղ. Եկեղեքէյ. Լիմիրկէն. Պոյանճքէյ. Ր. Հիսար, Պէսիք, Անաւուտքէյ. Գաւրուշէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ. (Ուրբաթ օրերը Սմէկնեա)	20
10	Մէզարպուրնուէն Պէսիքթաշի. Թարապիա. Եկեղեքէյ, Լիմիրկէն, Ր. Հիսար, Արնաւուտքէյ. Օրթաքէյ, Պէշիկթաշ	22

Ա-ր-և-ա-ն Գ-ե-զ-ի

12 15	Արնաւուտքէյ. Գաւրուշէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ։	25
12 45	Արնաւուտքէյ, Գաւրուշէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ. Գալատթաշ։	19
1 15	Պէսիք. Արնաւուտքէյ. Գաւրուշէշմէ Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ. Գալատթաշ։	22
2	Արնաւուտքէյ. Գաւրուշէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ։	2
2 45	Արնաւուտքէյ. Գաւրուշէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ.	25
3 15	Պէսիք. Արնաւուտքէյ. Գաւրուշ. Օրթաքէյ, Պէշիքթաշ. Գալատթաշ.	19
4	Արնաւուտք. Գաւրուշ. Օրթաք. Պէշիքթաշ, Գալատթաշ։	22
8 30	Արնաւուտքէյէն ուղղակի կամուրջ։ (Բացի ուրբաթէ)։	21
10 45	Արնաւուտք. ուղղակի կամուրջ։	25

Ա-ր-և-ա-ն Ե-ղ-ի

12	Պէյքօղ։ Բաշալիմանի. Իրիքթաշ Փաշա մահալլէսի. Գանլճա, Ա. Հիսար։ Գանտիլի. Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ, Պէյրպէյի. Գաւրուշճուք։	21
12	Արնաւուտքէյ. Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ. Պէյրպէյ. Գաւրուշճուք.	4
12 45	Պէսիքթաշի. Թարապիա. Պէյքօղ, Բաշալիմանի. Գանլճա. Ա. Հիսար, Գանտիլի. Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ. Պէյրպէյի. Գաւրուշճուք Գալատթաշ։ (Ուրբաթ օրերը Ժամ Լին)։	17
2 15	Պէսիքթաշի. Թարապիա. Պէյքօղ, Բաշալիմանի. Ր. Ա. մահալլէսի Գանլճա. Ա. Հիսար, Գանտիլի, Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ. Պէյրպէյի. Գաւրուշճուք Գալատթաշ։ (Բացի ուրբաթէ)։	20
4	Գաւրուշճուք, Պէշիք. Գալատթաշ։ (Բացի ուրբաթէ)։	2
4	Պէյքօղ։ Բաշալիմանի. Ր. բաշա մահալլէսի Գանլճա, Ա. Հիսար, Գանտիլի. Վանիքէյ Զէնկէլքէյ. Պէյրպէյ. Միրքէճի։ (Ուրբաթ օրերը Գաւրուշճուք. Միրքէճի չհանդիպելով)։	21
8 45	Պէսիքթաշի Պէյքօղ։ Բաշալիմանի. Գանլճա. Ա. Հիսար Գանտիլի. Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ, Պէյրպէյ. Գաւրուշճ. Իսկիուսար։ (Ուրբաթ օրերը Իրիքթաշ փաշա մահալլէսի)։	19
9 15	Վանիքէյէն ուղղակի կամուրջ։	2
10 50	Գաւրուշճուքէն ուղղակի կամուրջ։ (Բացի Ուրբաթէ)։	2

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒԵՆԵՐԸ

Ժ-ր	Ե-բ-գ-կ-ն Էջեր	Թ-ր
1 30	Գալատթաշ. Իսկիուսար Պէշիկթաշ. Գաւրուշճուք. Օրթաք. Պէյ. Զէնկ. Արնվ. Գանտ. Ա. և Ր. Հիսար։ Գանլը Էմիրկէն. Եկեղեք Պէյքօղ Թարապ. Պէսիք. Եկեղեցական։	4
1 45	Պէշիք. Օրթաք. Արնավ. Պէսիք. Ր. Հիսար, Էմիրկ. Եկեղեք, Թարապ. Պէսիք. Մէզարպ, Ր և Ա Գալատ։	34
3 15	Պէշիկ. Օրթաք. Արնվ. Պէսիք. Ր. Հիսար։ Գանլճ, Միրկէօն, Սմէկն Եկեղեք. Թար. Պէսիք. Մէզար. Եկեղեմ.	32
5	Գալատթաշ. Պէշիկ. Օրթաք. Գաւրուշէշմէ. Արնավ. Պէսիք. Ր. Հիսար։ Պոյանճ. Էմիրկէն. Եկեղեք. Պէյքօղ, Թար. Պէսիք. Մէզարպուրնու. Եկեղեմահալլէ. Գալատգար.։	20
6 30	Իսկ. Պէշիկթաշ. Գաւրուշճուք. Օրթաքէյ. Պէյրպէյի. Զէնկէլքէյ Արնաւուտքէյ Գանտ. Ր. Հիսար։ Գանլճա. Էմիրկէն. Եկեղեք, Թարապիա. Պէսիք.	19
8 15	Արնաւուտք. Պէսիք. Ր. Հիսար Էմիրկէն Եկեղեք. Թարապիա. Պէսիք։ (Ուրբաթ օրերը Պէշիկ. Օրթաք)	22
9 15	Պէշիքթաշ. Օրթաք. Գաւրուշ. Արնավ. Պէսիք. Ր. Հիսար Պոյանճքէ. Էմիրկ. Սմէկն. Եկեղեք, Թարապ. Պէսիք. Մէզարպ. Եկեղեմահալլէ։ (Բացի ուրբաթէ)։	32
10	Ր, Հիսար, Պոյանճքէյ. Եկեղեք. Թար. Պէսիք. Մէզարպ. Եկեղեմահալլէ։ (Ուրբաթ օրերը Պէսիք)։	33
10 30	Օրթաք. Գաւրուշ. Արնավ. Պէսիք, Ր. Հիսար, Պոյանճքէյ. Էմիրկ. Սմէկն. Եկեղեք. Թարապ. Քիրիշճի. Պէսիքթաշ. Մէզարպ. Եկեղեմ (Ուրբաթ օրերը Պէշիկ. հանդիպելով)։	18
11 10	Պէսիք Ր. Հիսար, Պոյանճ. Սմէկն. Եկեղեք. Թարապ Պէսիքթաշ. Մէզարպ. Եկեղեմահ։	20

Ա-ր-և-ա-ն Գ-ե-զ

1 15	Պէշիքթաշ, Օրթաքէյ, Արնաւուտք։	25
2	» » » Պէսիք։	19
2 30	Պէշիկթաշ։ Օրթաքէյ. Արնավ.	22
7 45	Պէշիք. Օրթաք. Գաւրուշ, Արնավ. (Բացի ուրբաթէ)	21
10	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գաւրուշ. Արնավ.	25
11 5	Գալատ, Պէշիկ, Օրթաք, Գաւրուշ. Արնաւուտ.	19
11 20	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գաւրուշ. Արնաւուտ. (Բացի Ուրբաթէ)։	2
11 40	Պէշիքթ. Օրթաք. Գաւրշ. Արնվ. Պէսիք։	22
12	Պէշիք. Օրթաք. Գաւրուշ. Արնավ.	4

Ա-ռ-ա-կ-ն Գ-ե-զ

2 45	Իսկիուսար Գաւզկ. Պէյ. Զէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Իրիքթաշ բաշա մահալլէսի Բաշալ. Պէյքօղ։	21
3 30	Պէշիք. Իսկիուսար, Գաւզկ։ (Բացի ուրբաթէ)։	2
8 30	Գաւզկունճուք. Պէյրպէյ. Զէնկ. Վանիքէյ։	2
9 30	Գալատթ. Գաւզկ, Պէյ. Զէնկ. Վանիք. Գանտիլի, Ա. Հիս, Գանլ. Բաշ. Պէյքօղ, Մէզարպ. Ր. Ա. Գալատ։	17
10 30	Գալատթաշ Պէշիք. Գաւզկ. (բացի ուրբաթէ)։	2
10 30	Պէյ. Զէնկ. Վանիք. Գանտիլ. Ա. Հիսար, Գանլճ. Զուպուզ, Բաշալ. Պէյքօղ, Թարապ. Պէսիք։ (Ուրբաթ օրերը Գաւզկ)։	34
11	Պէշիք. Գաւզկ. Պէյրպ. Զէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշալ. Պէյքօղ։	21
11 10	Գալատթ. Գաւզկ. Պէյ. Զէնկ. Վանիք Արնաւուտք։	25

ԻԼԱՆ

*Հարպիէ Շայիր անպարը իշուն միւպայեա օլունճագ օրան 15,000 քիլէէն 20,000 քիլէյէ գատար մահսուլի ճէտիատէն Թունա շաբլինին պէհէր քիլէսի 15 գըլյէէն նօղսան կէլմէմէք վէ ըեամի կէօմրիւկի իլէ թէպլիմնէ գատար քեաֆֆէի մէսարիֆի միւթէահիւտինէ այիա օլմագ, վէ թարիխի գարարտան իթիպարէն եէվմիյէ 1500 քիլէէն 2000 քիլէյէ գատարը թէսլիմ օլունարագ արդասը ալընմագ վէ պատէթ թէսլիմ նըսֆ նըսֆա 2 գըլթա մադպուզ սէնէսի վիրիլմէք վէ էամանը մադպուզ սէնէտինին վիրուտիլէ մուատէլէսի խիթամընտա նըսֆը հէման վէ նըսֆը տիկէրի տաթի մէզքիւր թարիխատէն իթիպարէն 15 կիւն միւրուրինտէ Օսմանլը լիրասը 100 ղրուշ հիսապը իլէ լէվազիմատ տաիրէսի վէգնիէսինէն վերիլմէք վէ մէօհիրլէնէն նիւմունէսինէ մընթապրգ պուլունմագ չարթը վէ չէրայիթի տայիրէսիյէ պէհէր քիլէսի 14 ղրուշա թէպլիպ էօհանէսինէ օլուպ իլլուլը բուտինին 18նճի բէնճէնպիհ կիւնիւնէ գատար հէր կիւն միւնագատտը պիլ իճրա եէվմի մէզքիւրտէ գարարը գաթիսի վերիլէճէյինտէն, իմայէ թալիպ օլանլարը վէ երիմնճի ճիւմա իրթէսի կիւնիւ եիւզտէ 5 թէնղիլինէ բաղիպ պուլունանլարը հարպիկ նէզարէթի լէվազիմատը տայրէսինէ կէլմէլէրի վէ կէլէմէյէն զէվատ օլտուղու հալտէ իտէճէքլէրի թէնղիլթը միւմգա վարագայի սահիհա իլէ տաիրէսի մէզքիւրէյէ պիլտիրմէլէրի։

11 իլուլ 96 2

—

Էլպիսէ անպարը իշուն ասաքիրի շահանէ գարաղոլ էֆիրատինէ մանսուս օլմագ իւզրէ իմալ օլունաճաք օրան ալթը եիւզ ատէտ տէրունի քիրքլի եաղմուրլըղը բէօմթէքիսի իլէ ապասը վէ էճզաի սայիրէսի տեպար թարաֆընտան վերիյէրէք գատ ու իմալ օլընմաք վէ իւճրէթի գատիյէ վէ խայատիէսի սիմ մէճիտիէ 19 ղրուշա օլարաք անպարը մէղքիւրատէն վերիլմէք իւզրէ պէհէր ատէտ 12 ղրուշա իմալի թալիպի էօհանէսինէ օլուպ իլլուլը բուտինին 16նճը սալը կիւնիւնէ գատար հէր կիւն միւնագատտը պիլ իճրա եէվմի մէզքիւրատէ գարարը գաթիսի վերիլէճէյինտէն, իմայէ թալիպ օլանլարը վէ 17նճի չէհարշէնպիհ կիւնիւ եիւզտէ պէշ թէնղիլինէ բաղիպ պուլունանլարը հարպիկ նէզարէթի լէվազիմատը ումումիէ տայրէսինէ կէլմէլէրի վէ կէլէմէյէն զէվատ օլտուղը հալտէ իտէճէքլէրի թէնղիլթը միւմգա վարագայի սահիհա իլէ տաիրէսի մէզքիւրէյէ պիլտիրմէլէրի։

Ֆէս վէ Իզմիր ֆապրիքայի Հիւմայուն իշուն միւպայեա օլունաճագ օրան 30,000 գըլյէէն 35,000 գըլյէյէ գատար երգանմըշ Սբանեօլ եաֆրաքընը եիւզտէ էյլիսի պիրինճի վէ օթուզունա իքինճի վէ երիմիսի իւչիւնճի օրմագ վէ թարիխի գարարտան թէսլիմէ պէտ իլէ արգասը ալընմագ վէ հէր 10,000 գըլյէսինէ պատէթ թէսլիմ մադպուզ սէնէտի վիրիլմէք, վէ էամանը մադպուզ սէնէտի թարիխինտէն իթիպարէն 31 կիւն ֆասըլէյի 2 թաղ սիս իլէ, վէ Օսմանլը լիրասը 100 ղրուշան հիսապի իլէ Հարպիէ խազինէսինէն թախսիսաթընա մահսուսէն պանգը Օսմանի իւզէրինէ մուհավիզ մէպալիղան իմա գըլընմագ վէ Տէրսաատէթի կէօմրիւկիւնէ մուայէնէսի պիլ իճրա գատարը օլուսունճայա գատար վէգու պուլաճագ քեաֆֆէի մէսարիֆի իլէ բէամի կէօմրիւկի միւթէահիւտինէ այիա օլմագ չարթը վէ չէրայիթի տայրէսիյէ պէհէր քիլէսի 38 ղրուշա թալիպի էօհանէսինէ օլուպ իլլուլը բուտինին 18նճի բէնճէնպիհ կիւնիւնէ գատար հէր կիւն միւնագատտը իճրա իլէ եէվմի մէզքիւրտէ գարարը գաթիսի վերիլէճէյինտէն, իմայէ թալիպ օլանլարը վէ երիմնճի ճիւմա իրթէսի կիւնիւ եիւզտէ պէշ թէնղիլինէ բաղիպ պուլունանլարը հարպիկ նէզարէթի լէվազիմատը տայրէսինէ կէլմէլէրի վէ կէլէմէյէն զէվատ օլտուղու հալտէ իտէճէքլէրի թէնղիլթը միւմգա վարագայի սահիհա իլէ տաիրէսի մէզքիւրէյէ պիլտիրմէլէրի։

11 իլուլ 96 2

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Գոնիի եղբարք և Շահինի ընկերք պատիւ ունին ծանուցանել Յարգոյ հասարակութեան որ իրենց պատրաստած ընտիր ծխախոտներովը յաճախորդներն առաւել եւս գոհացնելու նպատակաւ 'ի վաղուց անտի ծխախոտի արուեստի մէջ հանրածանօթ Տէմիրդափուլեան եղբարց հետ ընկերացած են, որով յաճախորդք ոչ թէ միայն Եէնիքեի առաջին կարգի ծխախոտաց և սիգարներու ընտրութեամբը, այլ իրենց յանձնարարութեանց փութանակի կատարմամբը շատ գոհ պիտի ըլլան։

Տաճկաստանի և Եւրոպիոյ բոլոր կողմերէն ուղղեալ ամեն տեսակ և ուզուած քանակութեամբ թէ՝ տեղւոյ և թէ՝ ջրդած վաճառաց յանձնարարութիւնք կ'ընդունուին և անմիջապէս կը ղրկուին։

Ծանօթութիւն. Փաքէթներն իրենց նախկին անունը պիտի կրեն, բայց հինէն տարբերելու համար վրան տպագրեալ «Տէմիրդափուլեան Եղբարք» պիտի նշանակուի։

Եւրոպիոյ կողմերէն յանձնարարագրք կառավարութեան շնորհիւ Պոսֆորսի տուրքէ ազատ են որոյ համար 100ին 20 զեղչ կըլլուի։

Վաճառատուներն են.

Գալաթիա Սանտրքճըլար թիւ 130
Զընտան–Գաւու Զէօմիէքճի. » 29
Լէր. Լմին էօնիւ » 56
և բոլոր օտար վաճառատեղիք։

Ընկերութեանս ուղղեալ նամակաց հասցէն պէտք է լինի (Տէմիրդափուլեան Եղբարք, Գալաթիա Սանտրքճըլար թիւ 130)։

Յ. Գ. Ուշադիր որ այն ընկերութիւնը հաստատած եմք այսուամենայնիւ մեր նախկին ծխախոտի գործարանը կը շարունակեմք առանձնաբար, որոյ երից գլխաւոր վաճառատեղին է Զընտան–Գաւու Զէօմիէքճիլէր թ. 29։

Տէմիրդափուլեան Եղբարք

ԿԱՐԻ ԳՈՐԾԻՔ

Փոքր «վանձէր» կոչուած ձեռքով գործող ու անքակ կար կարող գործիքը ամեն տեսակ կար մեծ դիւրութեամբ կը կարէ ու գինն աժան է, երաշխաւորութեամբ կը տրուի, աւրուածները կը շտկուի կարելու չդիպցողին դաս կը տրուի. կը ծախուի Կ. Պոլիս Գալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի դաղ մասն։

ՕՃԱՌ

Անուշահոտ օճառ, մորթը կը կակուղցնէ ու լեղի ջուրով ալ կը փրը փրի, տեսակը խիստ ադնիւ ու գինը շատ աժան է. կը ծախուի Կ. Պոլիս Գալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի դաղ մասն։

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻԹԹԻՃԵԱՆ